

דניאל פרסקי — נאמן הלשון והספרות העברית באמריקה

(מאה שנה להולדתו וכ"ה שנה למותו)

יעקב קבקוב

דניאל פרסקי

בעודו בחיים לא ברח דניאל פרסקי מחגיגות יובל. כיד חוש ההומור הטובה עליו גילה את ליבו לא פעם שהוא מעדיף לשמוע את שבחיו בפניו מאשר להסתפק בהספרים. הוא זכה ל"התייבל" בהזמדות שונות – לרגל מלאות 25 שנה ו-40 שנה לעבודתו הספרותית וכן בהגיעו לשבעים. שנה זו מציינת יובל כפול לפרסקי – דבר שהיה משמח אותו לא מעט – שנת ה"ה לפטירתו (נפטר ב"ט באדר ב' תשכ"ב) ויובל המאה להולדתו (נולד י"ח באב תרמ"ז).

אמריקה העברית ממחרת לשכוח את פעלם של סופריה ופעיליה שהקדישו את חייהם לקידום הספרות והעתונות העברית ולטיפוח הלשון והתנועה העברית. מרובים היו חלוצי הרעיון העברי באמריקה אבל הכל מודים שפרסקי עלה על כולם כסמל לעבריות. מרובים היו נאמני העברית אבל מעטים הצביעו כמוהו על הלשון העברית כ"שורש נשמת", כ"תמצית חיי", כ"חלק מעצמותי". כלום נמצא בתוך

המחנה העברי באמריקה עוד סופר ועסקן שהזדהה כמוהו עם הלשון ושהיה בוחר כסיסמת חייו את המימרה "עבד לעברית אנכי לנצח", כשם שעשה פרסקי?

פרסקי הביע את רגשי נאמנותו ודבקותו בעברית בכתב ובעל-פה ובעיקר נתן להם ביטוי על-ידי פעילותו. תיכף לבואו לארצות-הברית נצטרף לשורות "מפיצי שפת-עבר וספרותה" ושימש כוח מדרבן לשם הפצת העתונות והספרות העברית. הוא ראה את עצמו כשליח למצווה זו והודות למאמציו ולמאמצי ריעיו הוגברה הדרישה ליצירה העברית.

בשנת תרע"ט היה פרסקי בין הכוחות המניעים להקמת אגודת "אחיעבר" ונתמנה סופר האגודה. הוא היה הרוח החיה בפעולותיה והתמסר בלב ונפש לתמיכת כל מפעל ספרותי ראוי לשמו. על שערי המכתבים של "אחיעבר" נוסחה מטרת האגודה בשטח פעולה זה במלים הבאות:

אגודת "אחיעבר" היא באת-הכח הראשית באמריקא למוסדות הספרותיים שבארץ ישראל: "הפועל הצעיר" (שבועון), "מולדת" (ירחון לבני הנעורים ולעם), "החנוך" (דר ירחון פדגוגי), "קהלת", "יפת", ו"לעם". האגודה מקבלת חתומים על עתונייהם, מוכרת את מניותיהם ומפיצה את ספריהם.

ברשימתנו זו לא נעסוק בתרומותיו המרובות של פרסקי כסופר, שהתבטאו בתחומים שונים ומגוונים: בפליטון, בענייני לשון, בפולקלור והומור ובעריכת עתונים לילדים. נייחד את הדיבור הפעם לתקופת פעילותו העברית הראשונה באמריקה על יסוד מכתביו שנשתמרו בארכיון ראובן בריינין שבספריה היהודית העממית במונטריאל. מתוך ארכיון זה נפרסם במלואו מכתב נלהב ששלח פרסקי לדוד ניימארק, מחותנו של בריינין, בעניין "התורן", שהוקם קודם כירחון ולאחר מכן כשבועון על-ידי אגודת "אחיעבר".

נוסף להפצת הספרות והעתונות העברית מעבר לים שאף פרסקי לראות בהקמת במה ספרותית מודרנית שתטיף לרעיון התחיה ושתעודד את היצירה העברית המקורית. הוא היה בין אלה שתלה תקוות גדולות בראובן בריינין, שהגיע אז מאירופה בה תפס מקום של כבוד בעולם ספרותנו ושהכריז על תכניתו לייסד שבועון ספרותי מודרני. להופעת העתון החדש ציפו הסופרים והקוראים העברים במשך חדשים רבים. ראייה לכך משמשת גלוייתו של פרסקי לבריינין מיום 5 בדצמבר, 1910, שבה הציע כ"שם נאה והולם" לעתון את "ניר". בגלוייתו נימק את טעמיו לבחירת שם זה. אולם בפרוספקט שהוציא בריינין באפריל 1911 ושבזו הכריז על הופעת שבועונו נקט בשם "הדרור" וכך נקרא העתון כשהופיע בספטמבר, אותה שנה.

פרסקי לא נעלב מדחיית הצעתו וכסופר אגודת "אחיעבר" פנה במכתב מיוחד אל בריינין והציע את עזרת האגודה בהפצת השבועון החדש. הוא הביע את

המשאלה ש"הדרור" לא יהיה רק כתוב עברית, כשאר עתונינו, אלא גם יילחם בעד לשוננו העברית כנגד קמיה בצנעא או בגלוי, במקום זה או במקום אחר". הוא מסר על נכונותם של חברי האגודה לעזור לברינין "בכל מה שנוגע ל'הדרור', להפצתו ולהתפתחותו". לבסוף הוסיף: "מאושרים נהיה אם ידנו גם אנו תהיה בהצלחת העתון המודרני הראשון והיחיד באמריקה". על החתום באו נוסף לפרסקי גם חברי האגודה אברהם שפיזהנדלר, אברהם צבי שפיגל ויהושע בלאך. בארכיון ברינין נשתמר גם כרוז מודפס של "אחיעבר", שבו קידמה האגודה את הופעת "הדרור" כ"מאורע היסטורי חשוב" והזמינה צירים לאסיפת-עם שנקרא ל-31 באוגוסט, 1911, ב"קופר יוניון" כדי לחוג את המאורע.

הופעת עתונו של ברינין נפסקה עם גליון הטי"ו, מיום א' בטבת תרע"ב. חברי "אחיעבר", שנתאכזבו קשות מכשלון זה, באו לידי החלטה שעליהם לעשות מעשה רב ולהקים כלי-מבטא עברי שיהא בר-קיימא. פרסקי בעצמו תיאר בפרוטרוט את הנסיבות שהביאו לידי הקמת השבועון "התורן" מטעם האגודה. במאמרו על העתון, שנתפרסם בחוברת המיוחדת של "גליונות" שהוקדשה לאמריקה (אב-אלול תשי"ד), סיפר על ההכנות המרובות, על נפתולי המערכת ועל בעיות המימון של העתון, שנתקיים כאחת-עשרה שנה תחילה כירחון, אחר-כך כשבועון ובסופו שוב כירחון. פרסקי הוא שהציע את השם "התורן" לירחון "לאות כי ספינתנו העברית מפליגה פה בעולם החדש מעבר לים". הוא צדק בהערכתו ש"כל אשר רכשנו בעולמנו העברי פה בארצות-הברית וכן כל אשר שאפנו לרכוש ולא עלה בידינו — הכל יסודו באותו הירחון העברי הקטן 'התורן', שהיה לנו ראש וראשון כנסיון שהצליח לכוון כאן בימה עברית ברוח המהלך החדש והסגנון החדש בימי תקופת התחיה הלאומית".

במאמרו על "התורן" סיפר פרסקי על אסיפות המערכת, שהשתתף בהן כחבר. עליו הוטל התפקיד של כתיבת המכתבים ובתוקף תפקידו זה פנה אל סופרים מסופרים שונים וביקש שישלחו מפרי-עטם לכתב-העת. אופייני לפעולתו זו הוא מכתבו הארוך ששיגר לדר' דוד ניימארק בסינסינטי, בו ביקש שישלח מדבריו לחוברת הראשונה. ניימארק לא הספיק למלא את בקשתו אולם מאמרו בשם "העריכה המונותיאסיטית של המתולוגיה הלאומית במקרא" הופיע בירחון אחר-כך בשלושה המשכים (חוברת ג' ד', ו', — אב, אלול תרע"ג, חשון תרע"ד).

במכתבו מסר פרסקי "תמונת מצב" מן התכנית להוצאת כתב-העת והטעים שלא כנסיונות אחרים שהיו נסיונות-יחיד, "התורן" הוא מפעל קיבוצי ומטעם זה צפויה לו הצלחה. בין השאר עמד על הפולמוס שפרץ בין אגודת "אחיעבר" לש.ז. וצר, שפתח באייר תרע"ג בהוצאת ירחון בשם "תחיה" ובכך הקדים ל"התורן" שלא הופיע עד חודש לאחר מכן, בסיון תרע"ג. פרסקי התייחס לרשימתו של דר' ניימארק בשם "שפעת קלגסיים", שהופיעה ב"העולם", גל' ט"ו, מיום כ"ט בניסן תרע"ג. ברשימתו זו הציע ניימארק לדר' יצחק קצנלסון וליצחק דב מארקן, שהיו שניהם

פעילים בעניין הוצאת אנציקלופדיות עבריות, לעשות שלום ביניהם ולאחד את הכוחות למען הוצאת "אוצר יהדות" חדש.

בעיני פרסקי וחברי אגודת "אחיעבר" נמנה היה ירחונו של זצר עם "המהלך הישן" ותוכנו וסגנונו לא היו לפי טעמם. משום כך לא ראו אפשרות לאחד את שני העתונים. פרסקי נימק את הסיבות מדוע לא ניתן היה להשוות את המקרה של ההתחרות בין ד"ר קצנלסון ובין מארקון עם זה שנתפתח בין זצר ו"אחיעבר". הוא גם ביקש ממנו לעזור בגיוס כספים למען "התורן" בסינסינטי, אם מאיגוד הקהילות הרפורמיות או מאוהדי הלשון העברית.

להלן אנו מביאים את מכתבו של פרסקי, הערוך בחוס-לבב והמעיד על מסירותו המופתית ועל מעורבותו הנפשית במפעל הוצאת הירחון החדש:

אגודת "אחיעבר"

סניף של "ההסתדרות לשפה ולתרבות עברית"

New York, May 23, 1913

לכבוד הפרופ' ד"ר דוד ניימארק בסינסינטי שלום!

סופר מאד נכבד,

מכתבו של כבודו מלפני ששה חדשים בדבר "התורן" עשה עלינו בזמנו רושם עז. אמנם טטאנו שלא דייקנו בתשובה תכופה ועל זה אנו מבקשים סליחתו, אולם שמנו לב לכל מה שכתב ויעץ לנו אז, ודבריו הביאו שינוי בכל מהלך־הענינים של ה'התורן'. והנה פרטי המצב.

שמחנו מאד, כי קיבל כבודו בחיבה וברצון קריאתנו להשתתף עמנו בעבודת הירחון 'התורן', וודאי ראה אדוני שמו ברשימת המשתתפים שלנו אשר בפרוספקט. ובוזה באנו לדרוש מאת כבודו לקיים הבטחתו זו. חוברת ראשונה של 'התורן' תופיע לא יאוחר מאשר ביום ה' לחודש יוני, ותימצא למכירה באותו יום בנשף העברי הערוך על ידי ההסתדרות 'אחיעבר' לכבוד נחום סוקלוב. בחוברת הראשונה ייכנסו דבריהם של פרופ. פרידלנדר, מ. בן־אליעזר, ר' בנימין, ד"ר נ. סירקין, ועוד מדבריהם של סופרים ומשוררים מוחזקים בספרותנו. אבל החלטנו, כי נשתדל בכל כח, שניימארק יימצא בחוברת הראשונה של 'התורן', זה האורגאן העברי הראשון באמריקה לטעם ולרצינות. אם תופיע החוברת א' ושם ניימארק אין על גבי השער, אז לא יתיחס קהל העברים אל ירחונו באותם האמון והאמונה הראויים ל'התורן'. חברנו הצעיר המצוי, תלמיד בית המדרש של כבודו יהושע בלאך כתב לנו זה כבר, כי הכין כבודו בשביל 'התורן' מאמר בשם 'התיאולוגיה העברית'. בשם השפה היקרה לנו כחינו ובשם האידיאל הגדול של בנין ספרותנו בארץ זו הננו דורשים מאת כבודו להריץ לנו, באחריות, בו ביום את מאמרו זה ואם צורך בדבר לכתבו אל נקיון, נעשה זאת אנחנו פה. והיה אם אי־אפשר בשום אופן ופנים לשלוח לנו מיד מאמרו זה, אנא לערוך בשביל חוברת א' של

'התורן' מאמר קצר מעין מכתב אל המערכת על דבר תעודת אורגאן עברי באמריקה ועל דבר מצבה ועתידותיה של היהדות כאן. חושבים אנו, כי רשימה קצרה תעלה ביד כבודו לערוך מיד ולהריצה אלינו כדי שתיכנס בחוברת ראשונה ההולכת ומסתררת עכשיו בבית הדפוס. זאת היא משאלתנו וזאת היא דרישתנו מאת אדוננו בתור סופר עברי המסור בכל לב ונפש לשפתנו נשמתנו וחיינו. מחכים אנו מיד לקבלת דברי כבודו, יהיו מה וכמה שיהיו, בלי שום דיחוי ושהייה. הנחנו מקום מיוחד בתוך חוברת א' בשביל דברי כבודו, ובטוחים אנחנו, כי יעשה כבודו חובתו ולא יזיב תוחלתנו זאת. יעזור לנו אדוננו ויתן לנו יד ובכוחות משותפים יעלה בידנו 'ליסד בימה ספרותית ראויה עולה על חברותיה שקדמו לה בזה, שלא תהיה בן לילה היתה ובן לילה אבדה, אלא דבר של קיימא'.

אגב הנני להודיע לכבודו, כי ד"ר נ. סירקין נתן לנו, על פי הזמנתנו, מאמר-בקורת ארוך על ספרו של כבודו 'תולדות העיקרים בישראל'. המאמר הזה יתחיל להדפס בחוברת א' ויימשך בעוד חוברות אחדות. המאמר מנתח את הספר ומוסר תמציתו בכשרון.

אנחנו החלטנו כבר להתחיל להוציא את 'התורן' מראשית ינואר 1913. ואז קבלנו דברי כבודו לאמר: 'אם אינכם בטוחים ממש, שיש לאל ידכם להוציא את הירחון, לכל הפחות, שתי שנים, יהיה מספר תחומיו מה שיהיה — אז טוב שלא להתחיל ולחכות לימים טובים מאלה. כמובן אין אני מתכוון להיכזי של עצלות אלא לכוז של עבודה מכינה ומכשירה'. הדברים האלה השפיעו עלינו מאד וראינו כי נכונים הם, ואז החלטנו לדחות הופעת 'התורן' עד אשר נהיה 'בטוחים ממש' בקיומו, לכל הפחות, אם לא שתי שנים, הנה שנה אחת. והנה עכשיו אנו בטוחים בטחון גמור בקיום 'התורן' לשנה, וזאת אומרת לשנים אחדות. אספנו עד הנה קופה של חמש מאות דולרים במזומנים, ובימים אלה אנו עומדים לקבל עוד שלוש או ארבע מאות דולרים מיד מוסד אחד, והספקנו להשיג מודעות בעד חמש מאות דולרים לשנה, ועתה כמה שיהיה מספר החתומים — 'התורן' בטוח לגמרי לשנה זו וגם לאחר כך. ומה גם כי רואים אנו, שהקהל העברי באמריקה, אחר כל המפלות של כל העתונים העבריים כאן, נותן בכל זאת אמן בנו ותומך במפעלנו בכל כח. מקבלים אנו מכתבים רבים מאת עבריים נאמנים בכל תפוצות אמריקה, והם מעודדים אותנו לעבודה. כמעט בכל עיר מתארגנים אחדים משלומי אמוני שפתנו בתור ועד לקבלת חותמים בשביל 'התורן' והם מבטיחים לעשות הרבה. מחיר החתימה מועט מאד: דולר אחד לשנה, וחמשים וחמשה סנטיים לחצי שנה, סכום שאין לו כל חשיבות במדינת הזהב הזאת. יודעים הם, כי לא הרי 'התורן' כהרי שאר העתונים שגורעו פה, משום ש'התורן' הוא קנין אגודה, קנין הכלל, בשעה שזולתו היו כולם קנין הפרט, וזה הבדל גדול. אגודתנו 'אחיעבר' היא בת 175 חברים נאמנים ואדוקים בשפתנו, וכל אחד מהם נכון לתת נפשו וכספו בעד תחית ספרותנו בישימון זה, שאנו יושבים בו, יושבים ומתייבשים. את קופת 'התורן' העמדנו על יסוד מניות בנות חמשה דולרים. מכרנו עת עתה יותר ממאה מניות, אף כי לא כל בעלי המניות כבר סילקו כל חובותיהם. אך החובות בטוחים בטחה גמורה.

וכיוון שהתחלתי להוציא בפני כבודו כל לבי ואת מצב הדברים כמו-שהוא, אני מרגיש צורך לייחד דברים אחדים בדבר הירחון 'תחיה' של ש.ז. זצ"ל, זה עתה קראתי מכתבו של כבודו ב'העולם' No. 15, והנה ממש במקרה קצנלסון-מארקן בן מעשה 'התורן' וה'תחיה'. אדוני הן יודע היטב, כי זה בשנה וחצי אשר אנו מתכוננים להוציא את 'התורן' וכל הזמן הזה

לא ישבנו וחכינו בעצלתיים, אלא עבדנו עבודה מכינה ומכשירה. רוצים אנו שלא יהא עתון בן לילה היה ובן לילה אבד, עתון קלוש וצנום; אלא עתון הגון וספרותי וברי-קיום. והנה צר זה. אשר זה תמול בא לאמריקה, נתקבל להיות עורך בעתון זרנוני 'פילאדלפיטר פרעססע' ונדחה לאחר שני שבועות, שב לניוירק והודיע, כי נכון הוא להוציא ירחון בשם 'תחיה' ובלי שום הכנות קודמות בחומר ספרותי ובחומר ממוני ובלי שום משא-זומתן עמנו, עם חברי 'אחיעבר' העובדים במסירות נפש לטובת 'התורן' זה כבר, הוציא חוברת אחת גרוועה מאד בת 20 עמודים. בה באו שני מאמרים גנובים מאת סוקולוב וחוג'ה מוסה (משה סמילנסקי) ותרגום מקולקל של ברגסון ומאמר ע"ד סוקולוב, שנדפס זרנונית ב'טאגעבלאט'. ונוסף לזה המליט העורך היחיד דברים של אהבה וחיבה לטוציאליסמוס ולזרנון ולבסוף נדפס 'ספר הזהב', רשימת שמות האנשים שנדברו לטובת ה'תחיה', מעשה שאינו מוסיף כבוד לספרותנו (שם רשום: פלוני סילק ואלמוני לא). וגם נדפסו ב'תחיה' (אוי לאותה תחיה!) קטעי-רשימות זרנוניים המספרים בשבח ה'תחיה'. מובן הדבר, כי חוברת זו אינה יכולה למשוך את הלב ולקרבו לעבודת ה'תחיה'. בפרט, כי 'תחיה' זו באה אך להזיק ל'התורן' שלנו. צריך עוד לזכור, כי צר מושך מחמתו מכספי 'תחיה', דבר שאי אפשר לו אפילו במצב טוב מזה. צריך רק להפסיד בעתון עברי באמריקה, ולהוציא את הקרן — הוא אידיאל. להרוויח מעתון עברי באמריקה — זהו דמיון של דעת לא צלולה. כמובן, כי יותר משתים שלוש חוברות של 'תחיה' לא תופענה, וגם שם צר יהי רשום בתור אחד ממביאי רעה על ראש ספרותנו באמריקה. ולכן אומרים אנחנו, כי מי שעוור בחומר או ברוח לזר ב'תחיתו' זו, רק רעה הוא מביא ללשונו ונותן יד לפושעים. בטוח אני, כי יאמיני לי כבודו, כי לא מתוך קנאה ושנאה סתם אדבר דברי אלה; שהדי במרומים, כי רק האהבה הטהורה לשפתנו, תמצית כל חיי ונפשי, מדברת מתוך גרוני. יודע אני את המצב היטב ורק האמת נוכח פני. כמובן, כי כבודו ישאל מיד מדוע לא נתאחד יחד כשם שהציע בנוגע לאנציקלופדיות של קצנלסון ומארקון. על זה יש לי להשיב, כי צר רוצה להתאחד אתנו בשלושה תנאים אלה: כי הוא יהיה העורך היחיד, כי יקבל כחמשה עשר דולרים לשבוע שכר עריכה, כי לא תהא לאגודת 'אחיעבר' שום דעה ברוח העתון. כמובן, כי אין אנו יכולים לקבל בשום אופן שלושת התנאים האלה. אין אנו חושבים את צר לראוי להיות עורך ל'התורן'; שפתו וטעמו אינם מוזקקים כלל (יעוין ב'תחיה' זו) וכשרונו מוטל בספק גדול. לשלם כסף לעורך אי אפשר לנו, כמובן, למי שהוא. כן לא יצויר, כי העורך יעשה בירחון מה שלבו חפץ והאגודה אין לה כל השפעה עליו. אולם בין כך ובין כך וכל הבריה הזאת ש'תחיה' שמה תלך למקום הרוחות כי אין לה לא כסף, לא חתומים, לא סופרים ולא מודעות ולא כלום. ועכשיו יגיד אדוני: מי מתכוון להזיק ללשונו באמריקה? אמנם מודים אנו; כי אין בשום פנים מקום כאן לשני עתונים, אך מה לעשות ואנו עושים חובתנו, ואם נבוא להתחשב עם יחידים, אין לדבר סוף. היום יבוא צר ועלינו להכנע לפניו, ומחר יבוא יחיד אחר ויכריז על עתון בן-יומו, ואנו נראה ונחכה עד מות העתון ונחריש. הפקרות כזו באמריקה — צריך לשים לה סוף. עד היום, למשל, מודיע צר זה ב'זרנונית', כי 'תחיתו' הוא העתון העברי היחיד באמריקה. בשל זאת אנו מתאפקים ואיננו מכחישים דבריו, וגם דרך מודעותיו לא-נאה ביותר. אנחנו נלך דרכנו ונעשה כל אשר אפשר לנו לעשות בשביל אידיאלנו. מוכרחים אנחנו להקים סוף-סוף בימה עברית באמריקה. בושה לנו לדור במקום שאין עתון עברי, ואת כל כחותינו, כל חיינו ניתן בעד בימה עברית זו, אשר ראשיתה בודאי תהיה מצער, אך תקותנו חזקה, כי אחריתה תשגה, וסוף הנצחון לבוא. רצוננו הוא, כי כבודו יתעניין ב'התורן' בכל כוחו ויקח אותו תחת השגחתו. אנו נכונים לעשות כל אשר ייעץ לנו. נזמין סופרים ומאמרים בשביל

'התורן' כראות עיניו. לוא היה כבודו בנויורק, כמובן שהיינו מוסרים לו את העריכה, אבל מרחק המקום מפריע. אולם אין זה צריך להפריע את כבודו מלעזור לנו הן בעזרה רוחנית והן בעזרה חמרית. אולי אפשר לכבודו להשיג תמיכה בשביל 'התורן' מאת חברת הקהילות העבריות, זו החברה שתמכה בהוצאת ספרו של כבודו? אולי אפשר לכבודו לקרוא לאסיפה את כל בעלי-היכולת וחובבי שפתנו אשר בעירו ושם תחליטו מה לעשות כדי לעזור ל'התורן'. באחת: אדוננו צריך להיות האפטורפוס הרוחני והגשמי על 'התורן'; אדוננו, שחשוב בעינינו בתור הסופר העברי היותר מעולה באמריקה ואחד המצויינים בספרותנו בכלל, מחוייב לעשות זאת לנו, ואז בודאי יעלה בידנו לבנות כאן בנין עדי עד לשפתנו באמריקה.

חפץ משונה עלה על דעתי עכשיו: אילו היה כבודו יכול להכנס פעם בשעה הששית בערב אל לשכת 'התורן', חזקה שהיה עושה כל משאלותינו אשר בזה. אילו היה בא ומוצא חמשה ששה צעירים עובדים במין התלהבות ותשוקה, במין מסירות וקדושה, חריצות ושקידה כאילו הם מביאים גאולה לאומה שלמה ועושים מעשה גדול, שחיי אנשנ'ם תלויים בו, — כי אז היה יודע כבודו בכמה אידיאליות והתמכרות נאמנה עובדים חברי 'אחיעבר' לטובת 'התורן'. ואז היה מתמלא שמחה, כי עוד נשאר עולמנו האמריקאי המלא תולין נפשות טהורות וקדושת כאלה סימן על הכח החיוני שברוח עמנו, ואז היה משתתף אתנו בכל ביחס למפעל הלאומי שאנו עוסקים בו זה כמה.

מלאתי בזה את בקשת כבודו, 'להודיע לו את כל מה שאפשר לנו להודיע ע"ד 'התורן'. הודעתי בזה עוד יותר ממה שאפשר להודיע. עשיתי זאת מרוב אהבתי והערצתי את כבודו, ולכן כתבתי בזה דברים שאין הקהל צריך לדעתם. כתבתים פה רק בשביל אדוננו ואין לגלותם לזולתו. מובטחני, כי יסלח לי כבודו על רוב הדברים במכתב זה ועל אשר טרחתי כבודו לקרוא כל כך הרבה. אהבתו תחפה על טרחתו. ועכשיו, בדעת כ' הכול, ימהר לשלוח לנו מאמרו או רשימתו בשביל חוברת א' בלי שום אמתלאות. העיקר, שישלח מיד בלי שום איחור. כן יואל נא אדוני לענות לי תיכף כל מה שימצא לנכון לענות ויתן לנו עצותיו. אבקש לתת תשובה על כל פרט ופרט שבכאן.

בנוגע להשם 'התורן' שאינו ממלא את כל תביעותיו, הנה אני מודה על האמת, כי אני הוא אשר קראתי שם זה בכוונה, כי התורן יוליך את אניית ישראל בדרך בטוחה, בדרך אל האמת והגאולה. אולם, לאחר כך, בראותי כי מלה זו חמורה היא ואין הכוונה ברורה, חזרתי בי ללא הועיל. כי שם זה כבר נתפרסם למדי ואין לשנות. אך תאוותי היא לדעת איזה שם, למשל, היה מציע אדוני לירחוננו. אולי נשנה בגלל כבודו. יודיעני נא זאת כבודו. בתקוה, כי ישום אדוני לב לדברי ויענה לי מענה מפורט תיכף ומיד ובצפייה למאמרו בשביל חוברת א' ובהערצה גמורה.

הנני בשם המערכת של 'התורן'

דניאל פרסקי, סופר האגודה